A korona pénzrendszer bevezetése, megszilárdulása és bukása, különös tekintettel Magyarországra (1892–1925)[1]

LAKATOS ARTÚR[2]

A recenziónkban ismertetett kötet a szerző doktori tézisének kiadott változata, ennek megfelelően kiválóan dokumentált, olvasmányos és szakterületét illetően igencsak fontos munkáról van szó, mely hozzájárul a magyar pénzügytörténetnek a jobb megismeréséhez. Konkrét témája az 1892–1925 között fennálló, korona alapú magyarországi pénzügyi rendszer, valamint ennek politikai, gazdasági és társadalmi közege.

Kulcsszavak: korona (pénznem), Osztrák–Magyar Monarchia, pénzügyi politika, pénzrendszer.

Jelen kötet a szerző doktori disszertációjának nyomtatásban kiadott változatát jelenti, ennek megfelelően nemcsak hogy színvonalas, de témáját tekintve egyedülálló, és sok új, érdekes adatot is közöl a napjainkig sajnos meglehetősen kis mértékben kutatott új és legújabb kori magyar pénztörténet szempontjából. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem ugyancsak színvonalas, kiváló szakembereket tömörítő Gazdaságtörténeti Tanszékének, valamint ugyanennek az egyetemnek a BTK Történelemtudományi Doktori Iskola gazdaság- és Társadalomtörténeti Doktori Programja kereteiben „szakmaizálódott" szerző elsősorban numizmatikus, mind a munka, mind a hobbi szintjén is, meglehetősen elismert, viszonylag fiatal kora ellenére is, numizmatikus körökben. Fő érdeklődési területe a XIX–XX. századi Magyarország pénzfajtái és ezek története, ennek függvényében vettem hatalmas érdeklődéssel kézbe a jelenlegi kötetet. És még így, a bevezetőben meg tudom fogalmazni szubjektív,

[1] Molnár Péter: *A korona pénzrendszer bevezetése, megszilárdulása és bukása, különös tekintettel Magyarországra (1892–1925)*. Svájci Egyesült Kft., Budapest, 2011. p 191.

[2] Dr. kutató, TE-206-os kutatói szerződés, a Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókszervezete keretében

ugyanakkor szakmai szempontból nézve gazdaságtörténészi véleményemet: egyáltalán nem okozott csalódást.

A doktori disszertáció eredeti struktúrája, jobban mondva az írott mű strukturálásának doktori disszertációjára emlékeztető elemei egyből, már egy felületes olvasás során is kiütköznek. A bevezetés jelen esetben nem szubjektív egyéni élményekről szól, sokkal inkább tartalmazza azokat az elemeket, melyeket egy doktori kandidátus az elbíráló bizottság elé akar, már a disszertáció első kézbevételekor, tárni: a kutatás tárgya és értelmezési kerete (mely a dualista Monarchia területén 1892-ben bevezetett monetáris reformból indít, melynek alapvető jellemzői voltak a korona-fillér pénzrendszer, illetve az ezek következtében a birodalom pénzrendszerének ezüstről aranyalapra történő áthelyezése), ismerteti célkitűzéseit, módszereit és forrásait (távolról sem olyan részletesen, hogy aránytalanul hosszúra nyúljon a bevezető rész vagy a szerző elvesszen a részletekben, de a pár megemlített példa bárki jóindulatú ember számára bizonyítéka annak, hogy a szerző tényleg jól ismeri kutatása alapvető forrásanyagát), valamint annak összegzését, nagyvonalakban milyen eredményekre és következtetésekre jutott a kutatómunka befejeztével. Itt se megy bele a részletekbe, nem ismertet konkrét, technikai jellegű következtetéseket sem, ezeket majd összefoglalójában fogja megtenni. Mindenképpen értékelendő a szerzőnek a legutolsó sorokban tanúsított önkritikája, szerénysége, mely során megjegyzi, hogy munkája korántsem teljes a részletek vonatkozásában, illetve az ismertetett részletek kidolgozásában, tovább csiszolásában is rejlenek még kihasználatlan lehetőségek.

Maga a gazdaságtörténeti munka több, tematikáját illetően egymástól elkülönülő fejezetre oszlik, melyekre, első ránézésre, egyértelműen a sokszínűség a jellemző. *Az 1857-es érmeszövetség és a pénzforgalom 1867-ig az osztrák császárság területén* a klasszikus gazdaságtörténeti tanulmányok szellemében fogant fejezet, mely tényeket és folyamatokat ismertet, a kor jogrendszere és törvényhozása, illetve a gyakorlati folyamatoknak rendelkezésre álló statisztikai adatai tükrében, egészen a Kiegyezés pillanatáig vive az események kronologikus fonalát. A *Magyarország pénztörténete az 1867-es Kiegyezéstől az 1892-es valutareformig* a

Kiegyezés első szakaszának magyarországi pénzpolitikáit ismerteti, olyan, történelmünk szempontjából is fontos momentumok tükrében, mint a kiegyezési egyezmény pénzpolitikai vonatkozásai, vagy az Osztrák–Magyar Bank 1878-as megalakulása. Ezek mellett a kor fém- és papírpénzeinek jellemzőit is megfelelő részletességgel ismerteti.

A könyv második nagy egysége, *Az európai államok valutarendszere a 19. században,* nemcsak a gazdaságtörténet, hanem a nemzetközi kapcsolatok szempontjából is érdekes fejezet, hiszen több európai ország pénzpolitikájának lerövidített, szintetizált esettanulmányát közli, és olyan, a korban igencsak nagy jelentőségű gazdaságpolitikai – mind elméleti, mind gyakorlati jelentőségű – kérdéseiről is szó kerül, mint a monometallizmus és bimetallizmus kérdése, valamint a fém (ezüst) és papírvaluta viszonya. Ezek olyan kérdések, melyek manapság az akkori formájukban lehet, hogy nem aktuálisak, de a belőlük fakadó tanulságokat napjaink gazdasági válsága közepette nem seperhetjük szőnyeg alá. A harmadik rész az Osztrák–Magyar Monarchia 1892-es valutareformjáról, ennek gyökereiről és következményeiről szól. A negyedik rész, Magyarország fém- és papírpénzei *1892–1899 között az „átmenet" idején* elsősorban numizmatikai jellegű ismereteket tartalmaz, természetesen egy szélesebb, törvénykezés és társadalom által meghatározott környezetbe beágyazva. Talán a legsokszínűbb fejezet az, mely a magyar pénzek 1900–1914-es időszakban játszott szerepéről szól: olyan alfejezetei vannak, mint a pénzhamisítás kérdése a tárgyalt időszakban, a pénzek előállítási technikái, valamint egyes pénzek ritkasága, kibocsátási évük függvényében – ilyenek például az 1892-es, 1906-os és 1914-es évjáratok esetében fordulnak elő. A zárófejezetben az első világháború és gazdasági következményei kerülnek ismertetésre, egészen az 1925-ös pénzreform pillanatáig, amikor is a koronát felváltotta a pengő.

Végkövetkeztetésként elmondhatjuk, hogy Molnár Péternek igazán jól dokumentált, érdekes és könnyen olvasható munkát sikerült letennie az asztalra. Ugyanakkor kívánatosnak tartanánk a közeljövőben akár egy bővített második kiadás megjelentetését is, melyben a szöveget fényképés rajzillusztrációk, valamint táblázati ábrák révén is közölt statisztikai adatok egészítenének ki. Ami hiányzik, de jelen esetben egyáltalán nem

tudunk hiányolni, az a különböző elvont gazdasági elméletek tükrében való elhelyezése a gazdaságtörténeti tényeknek és információknak: meglehet, ez újabb perspektívákat jelenthetne a munka komplexitása szempontjából, jelen esetben „szabdalná" az adatok bemutatási folyamatainak összefüggőségét, átláthatóságát. És jelen könyv a jelenlegi struktúrájában marad meg annak, ami: egy jól sikerült gazdaságtörténeti összefoglalónak.